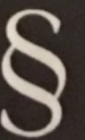

HALİT ZİYA UŞAKLIĞIL
**KENARDA
KALMIŞ**

EVEREST
KEŞİF

Yayın No 1661
Türkçe Edebiyat 644

Kenarda Kalmış
Halit Ziya Uşaklıgil

Editör: Mehmet Said Aydın, Seval Şahin
Yayına hazırlayan: E. Şule Ayva
Kapak tasarımı: Emir Tali
Sayfa tasarımı: Muzaffer Aysu

© 2017, bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Haziran 2017

ISBN: 978 - 605 - 185 - 146 - 4
Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76

e-posta: info@everestyayinlari.com

www.everestyayinlari.com

www.twitter.com/everestkitap

www.facebook.com/everestyayinlari

www.instagram.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

ÖNSÖZ

HALİT ZİYA'NIN *KENARDA KALMIŞLARI*

“Biz yırtık cübbesini başının üstüne çekerek kıvrılıp ayazda yatarken, setresinin deliklerinden yıldızları seyretmekle iktifa eden bir şair tıynetindeyiz.”

Halit Ziya

Halit Ziya Uşaklıgil'in büyük çoğunluğunu II. Meşrutiyet'in ardından yazdığı ve kitaplaştırmadığı yazılarından oluşan kitabı *Kenarda Kalmış, Saray ve Ötesi*'ndeki bürokrat Halit Ziya ile *Kırk Yıl*'daki hayatını ve edebiyatını anlatan Halit Ziya'nın arasında durur. Burada biz sadece edebiyatçı Halit Ziya'yı değil, savaştan kaçmak zorunda olanların acılarına tanıklık eden bir entelektüeli ve bu entelektüelin çaresizliğini de görürüz. Diğer taraftan bu entelektüelin en temel sorunlarından biri eğitimidir ve bu konudaki görüşlerini uzun uzadıya dile getirir, ayrıca döneminin yazar ve şairlerine selam çakmaktan da geri kalmaz.

Kitabın ilk makalesi Hüseyin Cahit'e ithaf ettiği ve Servet-i Fünûn döneminde kaleme aldığı “Hayal-i Giryan”dır. Burada on altı yaşındayken köşklerinin bahçesine gelen bir kız çocuğunun neşesini nasıl kışkandığını Hüseyin Cahit'in *Hayat-ı Mubayyel* ve *Hayal İçinde* adlı eserlerindeki üslubuyla anlatır. Sadece bir

çocukluk anısı değil duyguların vücut bulmuş halini aramak da yazının temel meselesidir.

"Tabut-ı Muhteşem", Recaizade Mahmut Ekrem'in ölümü üzerine kaleme alınmıştır. Onun edebiyattaki yeri ve yaptıklarının yanı sıra oğlu Nijad'ın ölümü üzerine adada Tevfik Fikret ile Ekrem'i ziyareti ve Nijad'a ait olan eşyalara bakarken birlikte ağlamalarını anlatır. Adadaki bu sahneye Halit Ziya, daha sonra *Kırk Yıl* adıyla kitaplaştırdığı hatıralarında da yer verecektir.

II. Meşrutiyet'in hemen öncesinde kaleme alınan "Messina İçin", Halit Ziya'nın küçük bir sahil kasabası olan Messina ile ilgili izlenimlerini anlatır. Messina'nın tarihi güzellikleriyle birlikte mimarisi, sanatı ve tabiatını da içine alan bu yazıda Halit Ziya'nın kalemine eşlik eden orada bulunmaktan mutlu olma hali yazının tümüne sirayet eder.

"Hikmet-i Mizah", 1908 yılında yayın hayatına başlayan mizah dergisi *Kalem*'i ve mizahın edebiyattaki yerinin önemine işaret eden, mizah dergiciliğinin toplumun kendini anlatması ve aktarması yolundaki aracılığından bahseder.

Servet-i Fünûn döneminde ait olan ve Cenap Şehabettin'e ithaf ettiği "Bilmediğim Kadına", bir mensur şiidir ve Hüseyin Cahit'e ithaf ettiği "Hayal-i Giryân"da olduğu gibi bu kez de Cenap'ın üslubuna yakınlaşır bir şekilde kaleme alınmıştır.

"Türk Sesi"nde, katarlar halinde ilerleyen ve savaştan kaçan muhacirleri gören yazarın bunlar arasında Hilal-i Ahmer'in arabalarını bekleyen bir nefer dikkatini çeker. Onun duruşu ve hali, tavrı yazara bu neferin bir şair olabileceğini düşündürür. Evinin penceresinden bakarken duyduğu sesin bu şaire ait olabileceğini hisseder. Sesin ve insanların birlikteliğinin Türk ruhu ile bir araya gelmesini anlatır.

"Mümârese-i Ahlakiye"de eğitimin iyileştirilmesinin toplum ahlakını da iyileştireceğini savunur. Çocukların sadece zekâ açısından değil beden açısından desteklenmiş bir programla bütüncül bir eğitim sistemi içinde yer almaları gerektiğini savunur. Buradaki düşünceler Tevfik Fikret'in Yeni Mektep düşüncesindeki zekâ, beden ve irade birlikteliğiyle oluşturulacak bir eğitim düşüncesiyle paraleldir.

"İnâs-ı Sultani", bir kız okulu açılmasının memlekete getireceği faydalar üzerine yazılmış coşku dolu bir makaledir.

"Çocuklarımızın Mektebi"nde, okula başlayan çocuklarının ardından bir babanın okul hayatı ve bu hayatın olumlu ve olumsuz yönleri üzerine düşüncelerini konu edinir.

"Köy Gecesi"nde, uykusuzluk, uyuyamayan yazarın düşünceleri ve gecenin karanlığındaki sesler, uyuma düşüncesiyle paralel bir şekilde anlatılır. Bu şiir Tevfik Fikret'in "Ey Hab" şiirindeki gibi uykusuzluk ve bunun getirdiği ruh halini tabiat ile yansıtması açısından ayrıca dikkate değerdir.

"Casus-ı Muhterem", Akdeniz'e gelip Türk limanlarını ziyaret edecek 16 gemiden oluşan Amerikan donanmasının Bahriye Nezareti'nden görevlendirilen zabıtlar tarafından incelenmesini, bu zabıtların eğitimi açısından değerli ve önemli bulunduğu bir makaledir. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra her konuda olduğu gibi denizcilik ve bunun eğitimi konusunda da gelişmenin gerekliliğinden bahseder.

"Gençliğe Dair" ve "Bir Mesele-i Muavvece" yazıları 1913 yılında Halit Ziya'nın Paris'te olduğu dönemde yazılmış yazılardır. Bu yazılardan ilkinde Paris'te öğrenci bulunan Türk gençlerle buluşan Halit Ziya yabancı bir ülkede eğitim alma konusunda onlarla yaptığı sohbeti aktarır. İkincisinde bu sohbetten yola çıkarak yabancı ülkeye öğrenci göndermenin mecburiyeti ve buna dair yapılacak düzenlemelerden söz eder. Öğrencilerin

orada ekonomik olarak zor durumda kalmamaları gerektiğinin özellikle altını çizer.

“Hatime-i Hikâye” ve “Talebe Meselesi” makalelerinde Paris’te ve başka yabancı ülke şehirlerinde eğitim alan gençlerin ülkelerine geri döndüklerinde memleketlerine faydalı olmak istemelerine rağmen yapacak uygun bir iş bulmakta zorlanmaları, bu zorlukları aşmak için yapılması gereken düzenlemeler, uygun planlamalarla bu gençlerden en yüksek oranda verim elde etmenin yolları üzerinde uzun uzadıya durur.

“Rüzgâr Eserken”de, “Türk Sesi” makalesinde olduğu gibi evinden dışarı baktığında gördüğü savaştan kaçan muhacirler ve onların acılarını konu edinir.

“Eşyamanın Arasında”, yazarın çalışma odasındaki eşyaların onda uyandırdığı izlenim ve düşüncelerin yazıya geçirilmiş şeklidir.

“Tasallub-ı Şerâyin”de, memleketin iktisadi durumunun bozukluğu ve bunun düzeltilmesi için alınması gereken önlemlerden bahseder.

“Biraz Feryat”, memleketin sorunlarının halledilmesinde siyasi düşüncelerin memleket gerçekleriyle uyuşması gerektiği üzerinde durur ve kışın gelmesiyle birlikte soğukta mağdur durumda kalan muhacirleri konu edinir.

“Kendine Mahsus”, I. Dünya Savaşı sırasında kaleme alınmış ve İstanbul’un bu dönemi ile savaş öncesi dönemini karşılaştıran bir makaledir.

“Sadâ-yı İncil”, savaştan kaçan Rumelili Müslümanların sığındığı bir kilisede duydukları İncil sesinden bahseder.

“Seyyâle-i Hayat”, II. Meşrutiyet sonrasında halkın iş hayatının düzenlenmesi için yapılması gerekenler konusundaki fikirlerden oluşur.

“İki Unsur” makalesinde çalışmanın öneminden ve tembellikten kurtulmanın memleketin kalkınmasındaki rolünden bahseder.

“Mekâtib-i Sultaniye”de eğitim sisteminde yüksekokul, lise ve ortaokul düzeyinde yapılacak değişiklikler ve bunun sonuçları hakkındaki fikirlerini anlatır.

“Yaşlıların Hakkında”da, Avrupa’ya kıyasla gençlerin yaşlılarına saygıda zayıf kaldığı tespit edildikten sonra bunun yanlışlığı üzerinde durulur.

“Musahabe Sanatı” sohbet etmenin kişiler arasındaki iletişimi güçlendiren önemli bir araç olduğuna işaret eden bir makaledir.

Eğitimden, toplum hayatından, savaşın yıkıntılarında kopup gelen bu yazılarda Halit Ziya, o şairane üslubunu tüm yazılarına yansıtmıştır. Bu sebeple kitap yayına hazırlanırken bir sadeleştirme yoluna gidilmedi. Bugün kullanılmayan tüm kelimelerin anlamı verildi ve gerekli yerlerde kısa açıklamalarda bulunuldu.

Kenarda Kalmış, E. Şule Ayva tarafından büyük bir titizlikle Latin harflerine aktarıldı. Eser onun sayesinde ilk defa Latin harfleriyle okur karşısına çıkıyor. Her yazdığı değerli bir yazar olan Halit Ziya’yı okuruyla buluşturan E. Şule Ayva’ya, bu kitabı büyük bir hevesle yayımlamayı kabul eden başta Cem İleri olmak üzere Everest Yayınları’na çok teşekkürler.

Halit Ziya okumak her zaman büyük bir keyiftir. Bu keyfi yaşatabilecek olmanın ümidiyle...

Seval Şahin